

Dinsdag 16 juli, Santo Antonio, bisdom Ruy Barbosa

Een kookpot, een eg, een schoffel. Langs een pad van palmladeren brengen de inwoners van het gehucht Santo Antonio offergaven naar de school. Vandaag is de klas kerk. Edna Macedo (17) leidt de gebedsdienst. Ze verwelkomt ons: priester Carlos Fontenele, in T-shirt en op slippers zoals alle Braziliaanen, en twee jonge Vlaamse vrouwen.

In alle zestien parochies van het bisdom Ruy Barbosa, bestuurd door de Vlaming André De Witte, is dit de tweede dag van de jaarlijkse 'missieweek'. Overal bezoeken parochiemedewerkers gelovigen, scholen en projecten. In de aanloop naar de Wereldjongerendagen nemen ditmaal ook 150 Vlamingen deel, verdeeld over meerdere gemeenschappen.

Een Braziliaanse parochie is zo groot als een Belgisch bisdom. Santo Antonio is dan ook een van de meer dan veertig gemeenschappen van de parochie van de kathedraal, die op haar beurt is vernoemd naar Sint-Antonius. Het is een gemeenschap waarin mannen op de akkers werken, vrouwen zomerbaar bij elkaar aanlopen en iedereen elkaar kent.

Edna Macedo is hier catechiste en manusje-van-alles. Ze wenkt een jongen van een jaar of

zestien, die een tekst voorleest en ons vervolgens zalft, voor een publiek van stille dorpelingen. „Deze gemeenschap is in opbouw”, vertelt padre Fontenele even later. „Er is catechese, jongeren komen samen en een keer per maand is er mis, maar structuur is er nog niet.”

Al na enkele uren voelt Santo Antonio vertrouwd. Nochtans vertrokken we pas eergisteren uit België. En zaten we gisteren met zestien Vlaamse en twee keer zoveel Braziliaanse jongeren in het gemeenschapscentrum in de stad Ruy Barbosa. „Hopelijk werkt deze week als een onweersbui voor ons geloof”, zei Carlos Marçal, de andere priester van de kathedraal, toen. „Het regent hier zelden, maar als een bui onze watertanks vult, kunnen we er een tijd tegenaan.”

Vandaag leidt Edna ons van huis tot huis, langs zandwegen, cactusvelden en tientallen hekken. De voordeuren staan open en overal worden we binnengevraagd. We nodigen de mensen uit voor de vieringen van vandaag en morgen en bidden voor de families. „Jezus Christus, wees in dit huis de voornaamste bewoner en de bijzondere beschermer.” In het Portugees klinkt het nog mooier.

Zaterdag 20 juli, kathedraal Ruy Barbosa

Niet nog stond de bisschop achter het altaar, nu maant hij de parochianen tot stilte aan op de trappen voor het portaal. De buitenlanders gaan zingen. „Gisteren ging ik naar de cinema...”, heft Wouter aan. Het lied van Raymond van het Groenewoud over een swingende Afrikaanse kerkdienst kon net zo goed over Brazilië gaan. Ook hier vieren de mensen pas echt eucharistie als ze klappen en dansen. Ook hier staat er een drumstel in de kerk en zwaaien priesters bij het zingen enthousiast de armen heen en weer.

In heel wat dorpen in Ruy Barbosa trekken jonge meisjes de geloofsgemeenschap

We hebben intussen een snelcursus Braziliaanse Kerk achter de rug. We weten bijvoorbeeld dat jonge meisjes hier in de meerderheid van de gemeenschappen de trekkers zijn en dat ook de gebedsdiensten vooral vrouwen lokken. „Volgens mij heeft dat te maken met de machocultuur”, meent mgr. André De Witte, de bisschop van Ruy Barbosa. „Wanneer er een priester voorgaat, zijn er meer mannen. Maar we kiezen nu eenmaal uitdrukkelijk voor de leken, het bisdom telt slechts 21 priesters.”

Gisteren, of was het eergisteren, woonden we nog in kleine groepen een avondwake bij. Toen zagen we op het altaar, naast een kom water, een stuk piepschuim, een flesje en een spons. „Moeten we het Woord van God ontvangen als piepschuim, waar alles vanaf glijdt?”, vroeg de jonge catechiste Lindalva Oliveira. „Nao”, schudden de mensen, „neen”. Als een flesje, dat water kan doorgeven, maar zelf niets overhoudt? Of als een spons, die zelfs na het doorgeven vochtig blijft? „Sim.” Ja.

Maar nu staan we dus op de trappen van de kathedraal te zingen. Voor ons staan de mensen met wie we deze ochtend nog de Serre d'Orobo beklomden, de bijna duizend meter hoge berg aan de rand van de stad. Voor ons staat Juliana Anselmo. Haar huis is een van de vele waarin we een Onzevader baden. Voor ons staat Maria, een vrouw van zeventig met het enthousiasme van een meisje, die ons rondleidde in haar wijk. „Ge moogt naar huis gaan, ga maar naar huis”, zet Wouter in. De bisschop vertaalt ons enigszins platte, maar liefdevolle afscheidslid.

Maandag 22 juli, Salvador de Bahia

Een wijk in Salvador de Bahia, de hoofdstad van de Braziliaanse deelstaat Bahia in het noordoosten van het land. Het is al donker, maar ergens vlakbij is een lawaaierige bijeenkomst aan de gang. Een voetbalwedstrijd wellicht. Brommers toeteren, mensen schreeuwen en er is luide muziek. Brazilianen krijg je zelden stil.

Vlamingen daarentegen... Met honderdvijftig zitten we op de grond op de binnenplaats van het klooster waar we een nacht doorbrengen. Tussen stadsbezoek en slapengaan houden we een avondbezinning. Gisteren kwamen we vanuit alle hoeken van het bisdom Ruy Barbosa naar Ipirá, de meest westelijke stad in Bahia. We dansten er op een volksfeest in een versierde sporthal, ieder met 'zijn' of 'haar' parochianen, en deelden honderduit verhalen.

Maar nu maken we het stil. Tot een gitaar de toon aangeeft. We waren bijna vergeten dat dat kon. Brazilianen beginnen immers liever in het wilde weg te zingen, waarna de muzikanten zo snel mogelijk de juiste toonaard proberen te vinden.

Niet dat we niets hebben opgepikt in de kerken van Ruy Barbosa. Het evangelie van de dag

vertelt het verhaal van de Emmaüsgangers. Na de laatste woorden klappen we eensgezind in de handen. Het enthousiasme waarmee de Brazilianen het woord van God onthalen, heeft ons onmiskenbaar geraakt. „Dit nemen we mee naar onze jongerenvieringen, misschien zelfs naar onze parochies”, knikt Joris Polfliet, secretaris van de Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg en hier verantwoordelijk voor de Vlaamse liturgie.

Hij kondigt vervolgens vrije voorbeden aan, ook volgens Braziliaans model. „Ik hoop dat we de lessen over het geloof die Ruy Barbosa ons leerde, kunnen verdiepen”, zegt iemand. „Ik wil bidden voor alle mensen die we de voorbije week ontmoetten, voor de gastgezinnen, de jongeren en de mensen in armoede”, zegt de volgende. „En voor alle jongeren die onderweg zijn naar Rio de Janeiro”, klinkt het nog.

Er volgt nog een vredeswens. Niet met beleefde Vlaamse handdrukken, maar met warme Braziliaanse knuffels. „De mensen van Ruy Barbosa zitten in ons hart. Dat krijgen we er nooit meer uit”, sprak iemand gisteren nog, in Ipirá aan de micro. We knuffelen en we weten dat het klopt.

De Wereldjongerendagen van het enthousiasme

Honderdvijftig Vlamingen trokken naar Brazilië. Ze ontmoetten er arme en minder arme Brazilianen, drie miljoen andere jongeren en paus Franciscus

Copacabana, een van de beroemdste stranden ter wereld, in de Braziliaanse stad Rio de Janeiro. Op die plek sprak paus Franciscus op zondag 28 juli, tijdens de slotviering van de dertiende Wereldjongerendagen, drie miljoen mensen toe. In overeenstemming met het thema van het gebeuren, *Ga en maak alle volkeren tot leerling*, riep hij de jongeren op om te getuigen. Hij richtte zich in het bijzonder tot de Latijns-Amerikaanse jongeren, wier „creativiteit, enthousiasme en vreugde de Kerk vooral nodig heeft”.

Honderdvijftig Vlamingen woonden het evenement bij. Eerst brachten ze echter een week door in het landelijke bisdom Ruy Barbosa, 1,500 kilometer ten noorden van Rio de Janeiro. „Het zwaartepunt van deze Wereldjongerendagen lag voor ons in die inleefweek”, benadrukt Nathan Rijnders (24). „Die was niet enkel voor ons ontzettend verrijkend, zowel op cultureel als gelovig vlak. Ook voor de parochianen van Ruy Barbosa was het een zinvolle kennismaking.”

„Het waren mijn eerste Wereldjongerendagen. Ik putte er veel kracht uit”, vertelt Sara Oudermans (21). „Ook kreeg ik, vooral door die eerste week, een andere kijk op mijn leven. Ik besef dat ik een luxepaardje ben en dat je ook op een andere manier rijk kunt zijn.”

De parochianen van Santo Antonio. © Jozefien Van Huffel

Thuis bij Lindalva, Maria en Juliana. © Jozefien Van Huffel

Volksfeest in Ipirá. © Jozefien Van Huffel

IJD Jongerenpastoraal was twee jaar lang in het getouw met de voorbereidingen van deze editie van de Wereldjongerendagen. „Velen verklaarden ons gek omdat we met zo'n grote groep jongeren naar een stad als Rio wilden trekken”, zegt IJD-directeur Pieter Nolf. „Alles verliep echter rimpelloos. Voor mij persoonlijk was het de zevende editie, maar nog nooit maakte ik een groep mee die er zoveel zin in had, die zoveel dynamiek ontplooiden en die zo bereid was om overal het beste van te maken.”

„In Rio was het soms wat aanmodderen. We raakten niet altijd tijdig op de juiste plaats”, besluit Nathan Rijnders. „Toch ben ik blij dat ik er was. Op Copacabana stond ik bijvoorbeeld te veraf om de paus te verstaan, maar zijn overduidelijke enthousiasme zal ik onthouden. Het versterkt het enthousiasme van de mensen van Ruy Barbosa, dat ik mee naar huis wil nemen.”

Op Copacabana maakte paus Franciscus ook de locatie bekend voor de volgende Wereldjongerendagen. Het wordt de Poolse stad Krakau. Houdt het enthousiasme ook stand zonder strand?

Jozefien VAN HUFFEL

Op weg naar Copacabana. © Jozefien Van Huffel

Wachten op de paus. © Jozefien Van Huffel

Vlaamse parochie in Rio de Janeiro. © Jozefien Van Huffel

Donderdag 25 juli, Copacabana, Rio de Janeiro

Paus op honderd meter! Hans, de grootste in deze groep Vlamingen, heeft het pauselijk konvooi gespot. We staan op straat in de wijk Copacabana, op enkele meter van een van de meest bekende stranden ter wereld. Rond ons houden tientallen mensen fotoestel of gsm in de aanslag. Een man heeft van een straatverkoper een plastic stoel gekocht. Hij klimt erop en zet zijn hond in

Een man koopt een stoel van een straatverkoper. Hij klimt erop en zet zijn hond in zijn nek

Even later staan we op het strand en kijken we naar een van de achtien reuzeschermen. Op het podium, wel een kilometer verderop, dragen jongeren de vlaggen van de deelnemende landen aan. Franciscus klapt mee. Dan neemt hij het woord. „Laten we het stil maken voor Sophie. Terwijl zij zich in Frans Guyana voorbereidde op deze Wereldjongerendagen, kwam ze bij een ongeval om het leven. Bidden we voor haar en haar familie.” Een heel strand gehoorzaamt.

„Als jullie geloof wat verzwakt is, dan is het goed dat jullie hierheen kwamen”, zegt de paus na een volgend lied. „Laat de anderen jullie aansteken. En dat geldt ook voor jongeren die niet hier kunnen zijn, maar via het internet volgen wat hier gebeurt.”

Vijf jongeren, een voor elk werelddeel, brengen een boodschap en een geschenk voor Franciscus. Het eerste meisje is zowaar een Nederlandse. We juichen. De mensen rondom ons willen weten waar we vandaan komen. Dan blijkt de derde boodschap in het Afrikaans. „Wij zijn gewoon zestellig”, lacht iemand. Om dan weer stil te worden. Want het meisje uit Oceanië vergeet haar tekst en de Braziliaanse huilt al vóór

ze praat. We horen niet wat de paus tegen hen zegt, maar hij brengt hen aan het lachen en geeft hun een kruisje op het voorhoofd. „We komen niet speciaal voor hem, maar ik ben blij dat ik de paus hoorde spreken”, zegt iemand op de terugweg. Anderen knikken. „Hij ziet er sympathiek uit.” „En schattig.”

Vrijdag 26 juli, Paroquia São Francisco de Assis, Rio de Janeiro

Geroezemoes in de kerk van de Sint-Franciscusparochie, net buiten het centrum van Rio de Janeiro. Pieter Nolf, directeur van IJD Jongerenpastoraal, overloopt het programma van de komende dagen. En dat is grondig gewijzigd.

Het slotweekend zou aanvankelijk plaatsvinden op Campus Fidei, een enorm veld in de gemeente Guaratiba. Al een jaar is de organisatie van de Wereldjongerendagen bezig met de voorbereiding om er miljoenen pelgrims te ontvangen voor een avondwake, een overnachting in de openlucht en een eucharistieviering. Maar nu gooien drie dagen van typisch Belgisch weer roet in het eten. Op sommige plekken op Campus Fidei staat er een meter water. „Het heeft zelfs gesneeuwd in bepaalde streken. Het is honderddertig jaar geleden dat het weer in Brazilië zo slecht was”, zegt Pieter Nolf.

Geen Campus Fidei dus, geen nacht in de openlucht. Wel een extra avond op Copacabana en een sloteucharistie die de Vlamingen op de televisie zullen volgen. „Een voordeel is dat we jullie iets schoner en iets beter uitgeslapen kunnen terugbezorgen aan mama en papa. En dat is

dan weer goed voor het imago van IJD!”, besluit Pieter Nolf.

Na de mededelingen volgt het catechesement, voor de derde dag op rij hier in de parochie waar we te gast zijn. Mgr. Jean Kockerols, de hulpbisschop voor het vicariaat Brussel, praat over verkondiging. „Ik weet heel goed dat dat niet vanzelfsprekend is, dat het ons soms bang maakt”, zegt hij. „Maar draag toch maar een kruisje, of kleef een klein icoon op je computer. Als mensen vragen waarom je dat doet, staat de deur om te getuigen op een kier.”

Een panel van zes jongeren blikkt vervolgens terug op de thema's van de catecheses. Eergisteren ging het over de hoop. „Hoop put ik uit iedereen hier rond me”, zegt Glenn Colman. „Misschien is de Vlaamse Kerk niet zo levendig als de Braziliaanse, maar als ik jullie allemaal zie, zit er zeker genoeg leven in.”

De voormiddag eindigt met een lied. *Laudato si* – dat zingen ze hier ook. De jonge vrijwilligers van de parochie nemen ook een paar strofen voor hun rekening en hebben daarna nog een boodschap voor ons. „Vanaf vandaag is dit niet alleen onze kerk, maar ook die van jullie.”

Zaterdag 27 juli, Rio de Janeiro

Wat eten we vandaag? Beschuit met smeerkaas, sla met tonijn, chips en chocolademelk – dat alles in grote hoeveelheden. Aan het monument voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, pal in het centrum van Rio, halen elke minuut honderden pelgrims een lunchpakket af. Vervolgens zwermen ze met hun kartonnen dozen weer alle kanten uit. Al etend kijken we toe, met meer dan honderd Vlamingen op de trappen van het monument.

We zijn van onze gastparochie tot hier gestapt, waar het traject van de pelgrimstocht naar Copacabana officieel vertrekt. Na de eetpauze volgen we de stroom. Honderdduizenden lopen en liepen voor ons. Honderdduizenden volgen.

Langs de weg is van alles en nog wat te koop, van water en popcorn tot Braziliaanse vlaggen en beelden van Christus de Verlosser, het dertig meter hoge beeld dat hoog boven de stad op de rots Corcovado prijkt. Telkens als de zon achter de wolken verdwijnt en er enkele druppels vallen, halen de mannen andere koopwaar boven.

„*Capa de chuva! Capa de chuva!*”, ratelen ze dan, de handen vol regenjassen van dun plastic.

Vlak voor de tunnel die naar de wijk Copacabana leidt, moeten we even aan de kant. Elf bussen vol zwaarbewapende militairen moeten erlangs. De stad Rio kan vandaag dan ook geen enkel risico lopen. In de ogen van de hele wereld zijn deze Wereldjongerendagen een test voor het Wereldkampioenschap voetbal in 2014 en de Olympische Spelen in 2015. Voor het strand van Copacabana drijft dan ook de zeemacht en boven de massa cirkelen maar liefst vijf helikopters.

Niet dat de WJD-deelnemers zich daar iets van aantrekken. Wanneer de avond valt en de wake begint, overstemt de stilte het gebrom van de helikopters. Heel veel mensen hebben toch slaapzakken meegebracht, ondanks het verbod om op het strand te overnachten. Rechts knielen Texanen, links een groep Chilenen. Op straat zitten minder aandachtige jongeren te kaarten. Volgens de gemeentelijke overheid zijn we met drie miljoen. We waren erbij.